

Seurakunnat ja koronakriisi

Kirkon tutkimuskeskus

Hanna Salomäki, hanna.salomaki@evl.fi

13.5.2020

Keskeiset tulokset

- Kolme viidestä (58 %) luterilaisen kirkon työntekijästä katsoo, että seurakunnan apua tarvitsevien määrä on lisääntynyt.
- Työntekijät arvioivat turvattomuuden ja pelon tunteen lisääntyneen lapsilla ja nuorilla (52 %), työikäisillä (54 %) ja eläkeikäisillä (58 %). Kaksi kolmesta (66 %) työntekijästä arvioi, että eläkeikäisten yksinäisyys on lisääntynyt selvästi tai jonkun verran.
- Seurakunnat reagoivat nopeasti koronakriisiin. Jo kriisin ensimmäisten viikkojen aikana seurakunnat siirsivät toimintaansa verkkoon ja lisäsivät keskusteluapua sekä ruokakassien jakelua.
- Kirkon työntekijät ja luottamushenkilöt arvioivat tulevaisuuden haasteiksi ensisijaisesti perheiden selviämiseen liittyvät teemat sekä erilaiset talouteen liittyvät haasteet.
- Seurakuntien omassa toiminnassa huolta herätti ennen muuta diakoniatyön tuleva työmäärä.
- Omassa työsuhteessa osaa huoletti töiden loppuminen, osaa jaksaminen lisääntyneen työkuorman alla.

1. Johdanto

Kokonaisturvallisuus on pitkäjänteistä työtä, jolla parannetaan yhteiskunnan kykyä toimia erilaisissa tavanomaisista poikkeavissa tilanteissa. Turvallisuustoimijat ymmärretään Suomessa laajana verkostona, johon kuuluvat valtionhallinnon, viranomaisten, elinkeinoelämän, maakuntien ja kuntien ohella yliopistot, tutkimuslaitokset, järjestöt, yhteisöt ja yksilöt. Myös uskonnollisilla yhdyskunnilla on tärkeä rooli kokonaisturvallisuuden tehtävissä.¹

Toiminta häiriötilassa rakentuu eri toimijoiden luottamuksen ja yhteistyön varaan. Koronapandemiassa eri tahot ovat ottaneet nopeasti käyttöön uudenlaisia toimintatapoja. Verkkoon on siirretty yhä enemmän erilaisia tavallisesti kasvokkain tapahtuvia toiminnan muotoja. Julkinen sektori, yhdistykset ja yhteisöt ovat rakentaneet myös uudenlaisia yhteistyörakenteita voidakseen vastata kriisissä ilmenneisiin tarpeisiin. Valtioneuvosto lanseerasi huhtikuussa Suomi toimii -kampanjan, jonka tavoitteena on tukea henkistä kriisinkestävyyttä poikkeusolojen aikana ja sen jälkeen sekä vahvistaa luottamusta, lujittaa

¹ Kielenniva 2017, 10–11.

yhteenkuuluvuuden tunnetta ja uskoa tulevaisuuteen. Hankkeen keskeinen tavoite on myös kokoava viestintä ja tiedon jakaminen.²

Suomen luterilaisen kirkon seurakunnilla on maantieteellisen kattavuutensa vuoksi mahdollisuus koota tietoa suomalaisten henkisestä kriisinkestävyydestä valtakunnallisesti. Seurakunnan työntekijät ovat myös mukana monialaisissa verkostoissa, mikä tukee avun antamisen mahdollisuuksia. Erityisesti seurakunnan diakoniatyössä kohdataan se osa suomalaisia, joiden ääni ei välttämättä tule kuuluville yhteiskunnassa.

Osana Kirkon tutkimuskeskuksen koronatutkimushanketta seurakunnan työntekijöiltä ja luottamushenkilöiltä selvitettiin, millaisia kokemuksia seurakunnissa on eri puolilla Suomea. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää

- 1) miten seurakuntiin suuntautuva avuntarve on muuttunut
- 2) millaisia huolenaiheita seurakunnat ja seurakuntalaiset tällä hetkellä kokevat
- 3) miten seurakunnat reagoivat kriisiin sekä
- 4) millaisia tulevaisuuden kysymyksiä kriisi on nostanut esiin.

Seurakuntien työn kautta oli mahdollisuus saada tietoa suomalaisten hyvinvoinnista myös sellaisilta ryhmittä, joilta tietoa ei ole helposti suoraan saatavissa. Esimerkiksi sairaus tai heikko kielitaito voi vaikeuttaa tarvittavan avun löytämistä. Kaikilla ei ole nettiyhteyttä, joka on monesti pääasiallinen viestinnän kanava. Seurakunnan työntekijät ovat työnsä kautta kontaktissa hyvin laajaan kirjoon suomalaisia. Strukturoitujen kysymysten ohella tutkimuksessa oli myös avoimia kysymyksiä, joiden kautta oli mahdollisuus saada tarkempaa tietoa vastaajien itse kuvaamana.

Tutkimus toteutettiin 9.–14.4.2020 Kirkon tutkimuskeskuksen omassa verkkopaneelissa (N=531).³ Kyselyyn vastasi 298 henkilöä, joista työntekijöitä oli 198 ja luottamushenkilöitä 100. Kyselyn vastausprosentti oli 56. Suurimmat työntekijäryhmät olivat papit (29 %), diakoniatyöntekijät (14 %) ja nuorisotyönohjaajat (10 %). Alustavia tietoja esitetään myös muiden uskonnollisten yhteisöjen edustajille tehdystä kyselystä, johon tätä kirjoitettaessa oli saatu tietoja kymmeneltä uskonnolliselta yhteisöltä Suomesta.

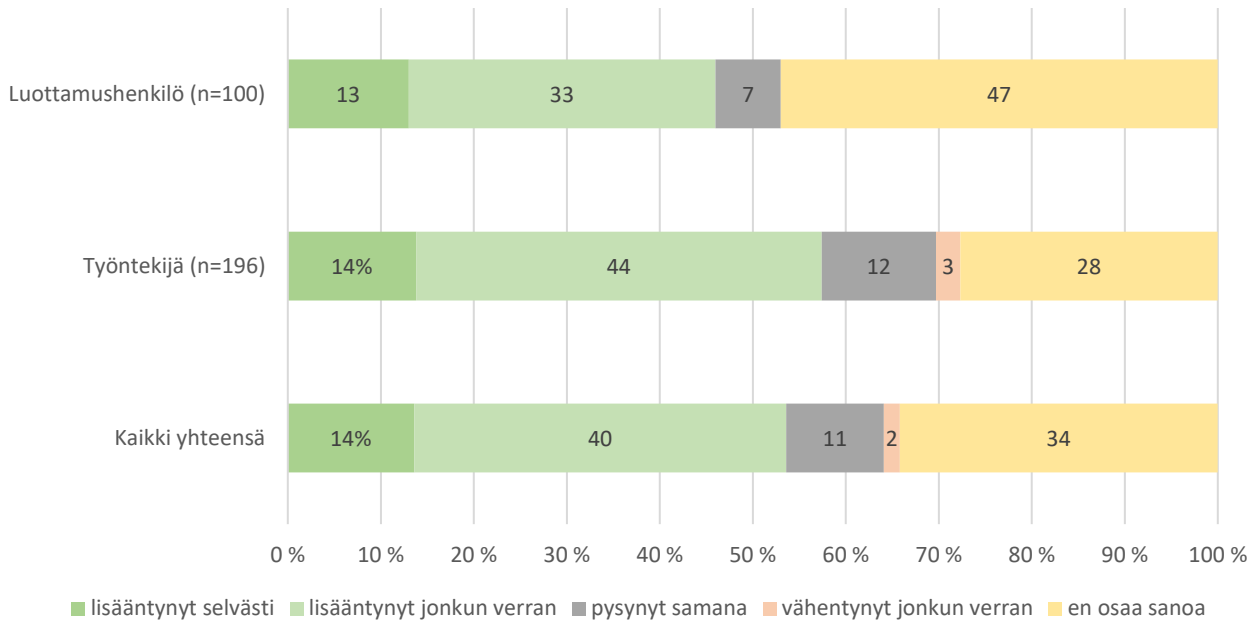
2. Muutokset avun tarpeessa

Seurakunnan avun tarpeessa olevien määrä kriisin aikana oli vastaajien arvion mukaan kasvanut. Kaksi kolmesta kirkon työntekijästä arvioi, että avun tarpeessa olevien määrä on lisääntynyt selvästi tai jonkun verran. Vain kolme prosenttia työntekijöistä katsoi avun tarpeen vähentyneen. Luottamushenkilöistä hieman pienempi osuus arvioi avun tarpeen lisääntyneen, mutta heidän joukossaan oli lähes puolet niitä, jotka eivät osanneet ottaa kantaa asiaan. Alustavien tietojen mukaan myös muissa uskonnollisissa yhteisöissä avuntarvitsijoiden määrä on kasvanut.

² Suomi toimii – tule mukaan! 2020.

³ Kirkon tutkimuskeskuksen verkkopaneeli on koottu työntekijäkyselyn (2019) sekä luottamushenkilökyselyn (2019) vastaajista, jotka itse ilmoittautuivat paneelin jäseniksi.

Kuvio 1. Luterilaisen kirkon työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arviot siitä, missä määrin avun tarpeessa olevien määrä on lisääntynyt. Työntekijä- ja luottamushenkilökoronakysely 2020, N=296.

Avuntarpeen kasvu ilmenee myös yhteydenotoissa kirkon keskusteluapuun. Yhteydenottomäärät kasvoivat jo maaliskuussa huomattavasti.⁴ Koronaepidemia on myös lisännyt ruoka-avun tarvitsijoiden määrää. Ruoka-avussa asioivien määrä on kaksinkertaistunut poikkeustilanteen aikana lähes kaikkialla Suomessa.⁵ Kirkon tutkimuskeskus seuraa tilanteen kehitystä [tilastosivuillaan](#).

3. Kuormittavat tekijät eri ikäryhmillä ja tiedonsaanti kriisistä

Koronakriisillä on havaittu olevan monenlaisia taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia suomalaisten elämään. Kotiin eristäytyminen voi aiheuttaa yksinäisyyttä, ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta. Päihteidenkäyttö, joka normaalisti pysyisi hallinnassa työssäkäynnin ja lasten arkirytmien vuoksi, saattaa poikkeusoloissa lisääntyä. Mielekkään tekemisen ja rytmien puute voi lisätä häiriökäyttäytymistä. Kriisi voi myös lisätä hyvinvoinnin eroja eri ryhmien välillä. Kokoontumisrajoitusten vaikutukset jakautuvat väestötasolla epätasaisesti. Osassa väestöä ne voivat lisätä stressioireita ja yksinäisyyden tunnetta.⁶

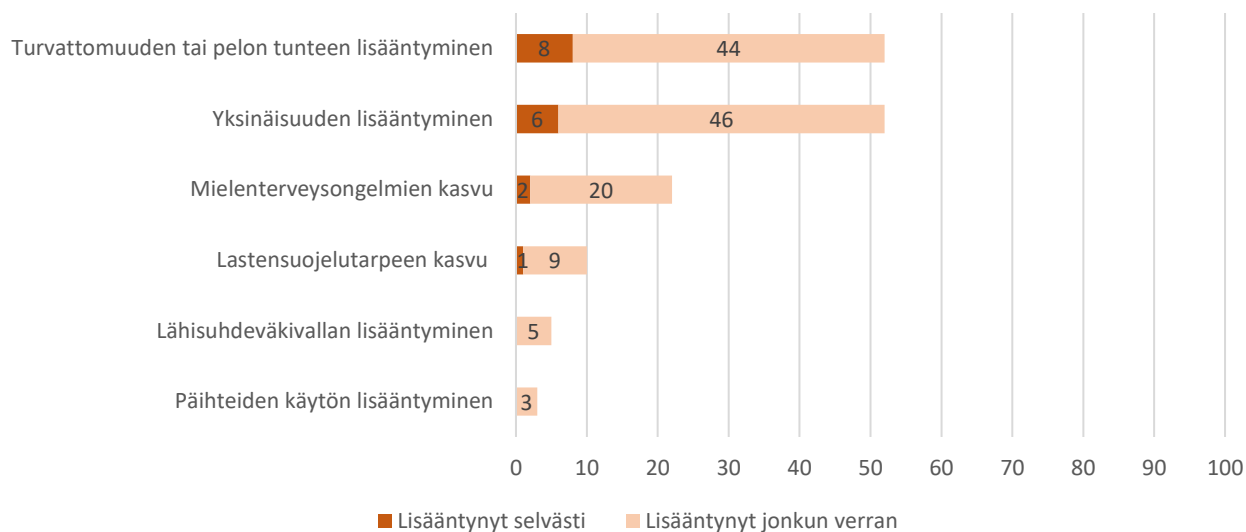
Vastaajilta selvitettiin, miten he arvioivat erilaisten ongelmien lisääntymistä eri ikäisten kohdalla omassa seurakunnassaan. Suurimpana huolenaiheena lasten ja nuorten kohdalla nähtiin turvattomuuden tunteen ja yksinäisyyden lisääntyminen. Yli puolet työntekijöistä arvioi turvattomuuden tunteen, yksinäisyyden tai pelon lisääntyneen selvästi tai jonkun verran. Myös muiden uskonnollisten yhteisöjen edustajat arvioivat turvattomuuden tunteen lisääntyneen eniten. Luterilaisen kirkon työntekijöistä viidennes katsoo lasten ja nuorten mielenterveysongelmien kasvaneen. Joka kymmenes työntekijä katsoo, että lastensuojelutarve on lisääntynyt.

⁴ Salomäki 2020, 7.

⁵ Ruoka-avun hakijat kaksinkertaistuneet, jakajissa paljon ensikertalaisia 2020.

⁶ Koronakriisin vaikutukset ja suunnitelma epidemian hallinnan hybridistrategiaksi 2020, 43–47.

Kuvio 2. Seurakuntien työntekijöiden arviot lasten ja nuorten kuormituksesta koronakriisin aikana (%). Työntekijä- ja luottamushenkilökoronakysely 2020, N=195–197.

Avoimissa vastauksissa työntekijät toivat esiin myös koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyviä ongelmia sekä perheiden taloudellisia ongelmia.

Erilaisen taloudellisen avun tarve kuin aiemmin, esim. kouluikäisten lapsiperheiden ruoka-apu.

Nuorilla päivärytmi sekaisin, yhteydenottoja vanhemmilta, ettei nuori tartu arjen asioihin. Oltu mukana tsemppaamassa ja aktivoinnissa.

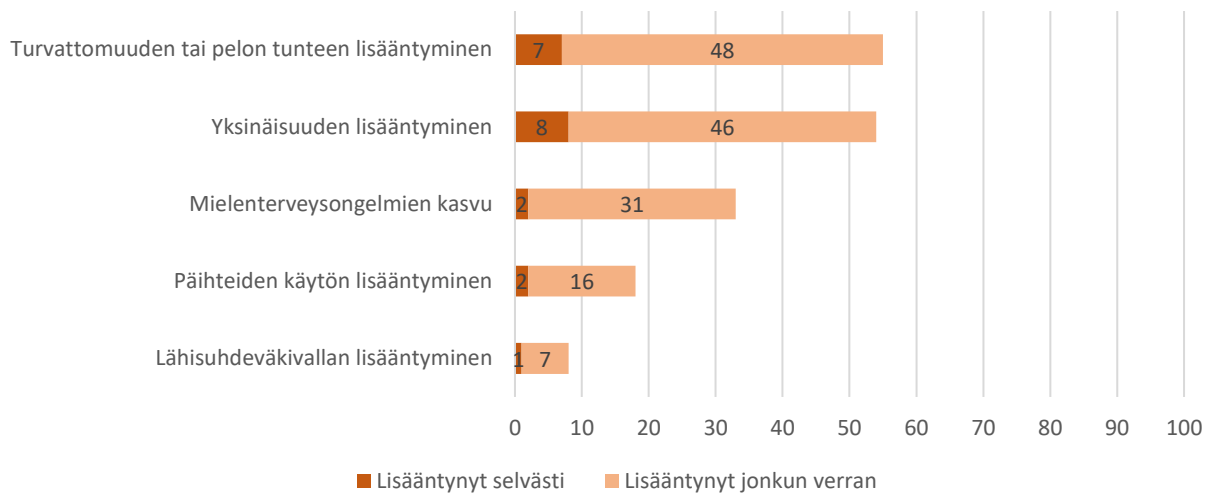
Opiskelijat hätääntyvät opiskelun vaikeutumisesta, valmistumisen epävarmuudesta, sos. kontaktien puutteesta, sairastuminen pelottaa, opiskeluhuvinvointipalveluihin pääsy vaikeutuu, jotkut yksinkertaisesti katoavat.

Myös työikäisten turvattomuuden tunteen arvioitiin lisääntyneen. Yli puolet (55 %) työntekijöistä arvioi, että työikäisten turvattomuuden tunne on selvästi tai jonkun verran lisääntynyt.⁷ Yhtä paljon (54 %) oli niitä, jotka katsoivat työikäisten yksinäisyyden tai pelon lisääntyneen. Kolmasosa työntekijöistä katsoi, että mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Työntekijöiden arvion mukaan myös päihteiden käytön lisääntyminen koskee suurta joukkoa suomalaisia: joka viides arvioi päihteiden käytön lisääntyneen koronakriisin aikana. Kodin piirissä tapahtuvat muutokset eivät välttämättä tule ilmi työntekijöille. Kuitenkin lähes kymmenesosa (8 %) työntekijöistä arvioi, että lähisuhdeväkivalta työikäisillä on lisääntynyt.⁸

⁷ Alustavien tietojen mukaan myös muiden uskonnollisten yhteisöjen edustajat arvioivat useimmiten turvattomuuden tunteen lisääntyneen työikäisillä.

⁸ Kysymyksiin vastaajissa oli paljon niitä, jotka eivät osanneet ottaa kantaa: lähisuhdeväkivallan kohdalla 81 %, päihteiden käytön 73 % ja mielenterveysongelmien kohdalla 57 %.

**Kuvio 3. Seurakuntien työntekijöiden arviot työikäisten kuormituksesta koronakriisin aikana (%).
Koronakysely seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille 2020, N=194–196.**

Avoimissa vastauksissa korostuivat taloudelliset huolet. Myös työ aiheuttaa huolia: työyhteisöstä poissa olevat voivat tuntea itsensä yksinäisiksi ja työn muuttuminen kuormittaa osaa työssäkävivistä. Työikäiset olivat huolissaan myös omaisten hautajaisista ja niihin liittyvistä kokoontumisrajoituksista.

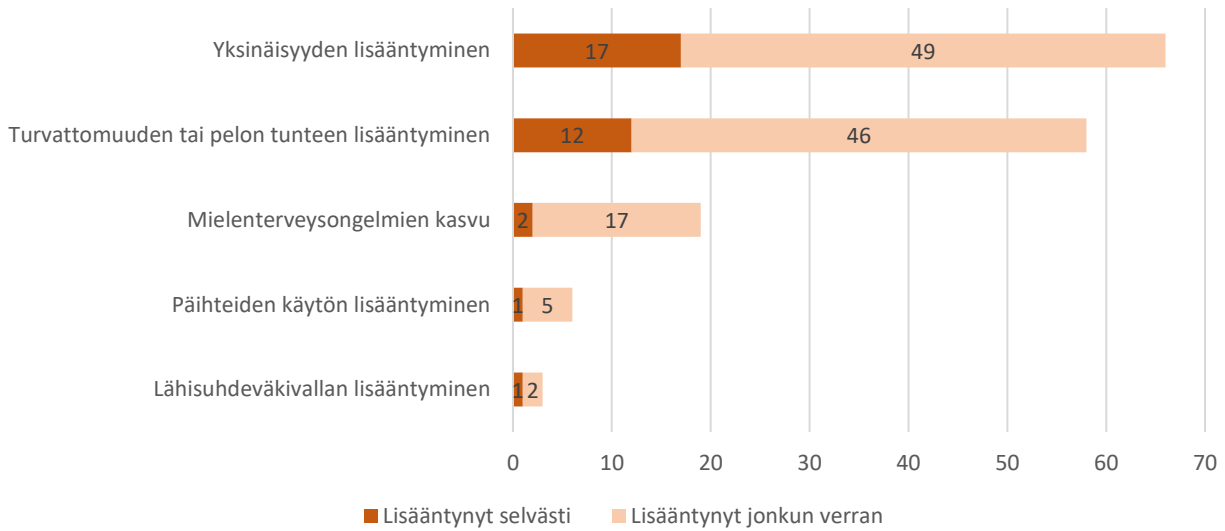
Taloudellisten huolien ja lomautusten kasvu ja pelko pärjäämisestä, yksinäisyys kun on pois työyhteisöstä.

Omaisten huoli hautajaisista, määrärajoitukset lähinnä.

Ongelmat ovat lisääntymään päin.

Eläkeikäisten kohdalla seurakunnan työntekijät arvioivat yksinäisyyden ja pelon eniten lisääntyneeksi huolenaiheeksi. Kaksi kolmesta (66 %) työntekijästä arvioi eläkeikäisten yksinäisyyden ja pelon lisääntyneen. Lähes viidennes katsoi yksinäisyyden tai pelon lisääntyneen selvästi. Kaksi kolmesta työntekijästä (58 %) katsoi, että eläkeikäisten turvattomuus on lisääntynyt selvästi tai jonkun verran. Mielenterveysongelmien sen sijaan arvioitiin lisääntyneen harvemmin kuin työikäisillä. Viidennes (19 %) arvioi eläkeikäisten mielenterveysongelmien kasvaneen. Pieni osa vastaajia arvioi eläkeikäisten päihteiden käytön tai lähisuhdeväkivallan lisääntyneen.

**Kuvio 4. Seurakuntien työntekijöiden arviot eläkeikäisten kuormituksesta koronakriisin aikana (%).
Koronakysely seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille 2020, N=194–196.**

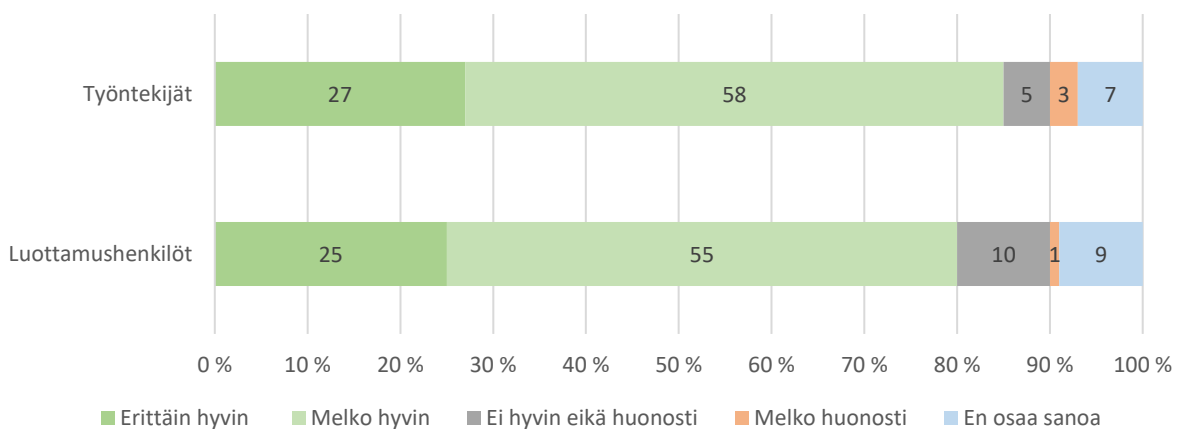
Avoimissa kysymyksissä työntekijät toivat esille eläkeikäisten yksinäisyyden ja tarpeen sosiaalisiin kontakteihin. Myös ruoka-avun tarve nousi esiin.

Kaipausta ja ikävä nähdä esim. sukulaisia, toisaalta pelko huijareista esim. ovilla.

Tarve puhua, jakaa tunteita ja ajatuksia.

Osa työntekijöistä toi myös esiin sen, että etätönn vuoksi olemassa olemia ongelmia ei pysty suoraan havaitsemaan. Seurakuntien edustajilta tiedusteltiin myös sitä, missä määrin he arvioivat viranomaisten viestinnän tavoittaneen seurakunnan jäsenet. Pääosa sekä seurakunnan työntekijöistä että luottamushenkilöistä arvioi viranomaisten tiedon tavoittaneen seurakunnan jäsenet erittäin tai melko hyvin.

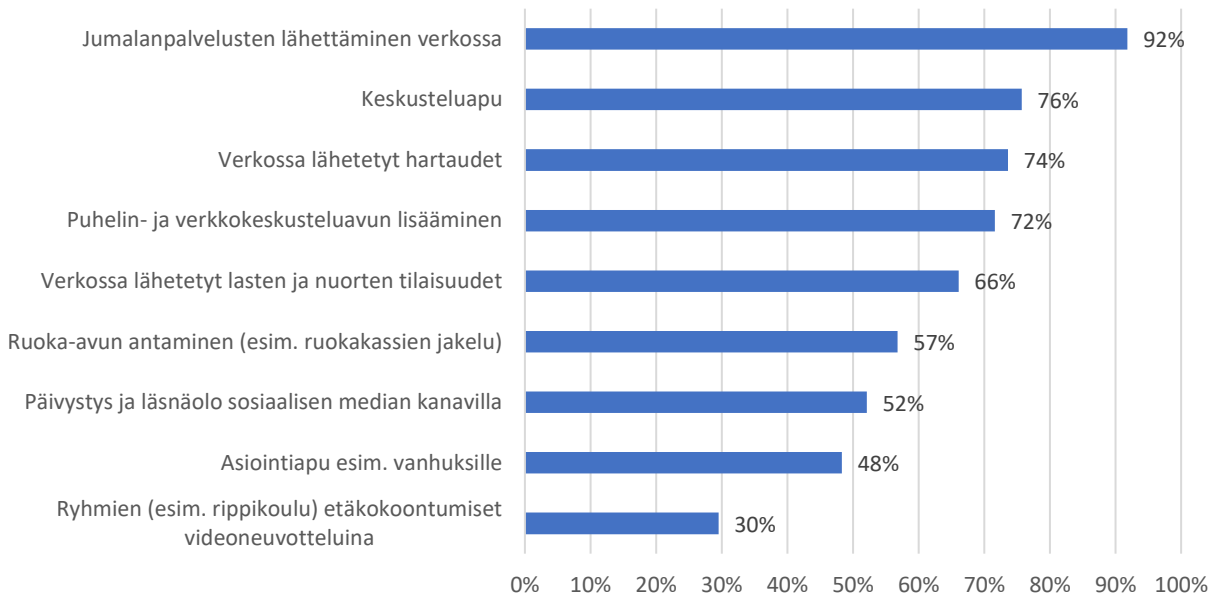
**Kuvio 5. Arviot siitä, missä määrin viranomaistieto oli tavoittanut oman seurakunnan jäsenet (%).
Koronakysely seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille 2020, N=194–196.**

4. Seurakuntien aloittamat uudet työmuodot

Kokoontumisrajoitusten vuoksi seurakunnassa aloitettiin nopeasti uusia toimintamuotoja.⁹ Yhdeksän kymmenestä vastaajasta ilmoitti, että oma seurakunta oli jo huhtikuun alkupuolelle mennessä aloittanut jumalanpalvelusten lähettämisen verkossa. Kolme neljästä ilmoitti, että omassa seurakunnassa on aloitettu verkkohartaudet ja kaksi kolmesta, että verkossa lähetetään lasten ja nuorten tilaisuuksia.

Kuvio 6. Seurakunnissa koronakriisin aikana aloitetut toimintamuodot (%). Koronakysely seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille 2020, N=293.

Seurakunnissa on aloitettu erilaisia keskusteluavun ja ruoka-avun muotoja. Kolme neljästä vastaajasta ilmoitti, että omassa seurakunnassa on aloitettu tai lisätty keskusteluapua sekä puhelin- ja verkkokeskusteluapua. Yli puolet myös ilmoitti ruoka-avun antamisesta sekä päivystyksestä ja läsnäolosta sosiaalisen median kanavilla. Kokonaisuudessaan seurakunnat olivat hyvin aktiivisia myös uusien työmuotojen aloittamisessa.

Koronakriisi on herättänyt niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa myös monenlaisia pelkoja. Erityisesti hyvinvoivissa länsimaissa kuolema on tullut uudella tavalla esiin. Sairaaloitten pihoilta ilmestyvät väliaikaiset ruumishuoneet ja suurkaupunkien joukkohaudat ovat tuoneet kuoleman konkreettiseksi ja läsnä olevaksi. Suomalaisille suunnattu huhtikuussa tehty koronakysely osoitti, että joka kolmas suomalainen koki huolen omasta tai läheisen kuolemasta kuormittavan heitä erittäin paljon tai paljon. Taudin arvaamattomuus ja voimakkuus on tuonut myös nuoremmat sukupolvet normaalista poikkeavalla tavalla elämän rajallisuuden eteen. Koronakyselyssä alle 30-vuotiaat kokivat huolen omasta tai läheisen kuolemasta yhtenä kuormittavimmista asioista.¹⁰

Seurakuntaan tulleissa yhteydenotoissa kysymys siitä, miten kristityn tulisi suhtautua koronaepidemiaan, on tavanomainen keskustelunaihe. Puolet vastaajista ilmoitti, että aihe on esillä keskusteluissa. Kaksi

⁹ Kokoontumisrajoitukset olivat voimassa 17.3.2020 alkaen.

¹⁰ Salomäki 2020.

viidestä vastaajasta toi esiin, että keskusteluissa käsitellään kärsimyksen ongelmaa. Saman verran oli myös niitä, joiden mukaan yhteydenotoissa käsitellään kuolemaan ja kuolemanjälkeiseen elämään liittyviä kysymyksiä. Niin ikään yhteydenotoissa käsiteltiin usein koronaepidemiaa Jumalan antamana merkinä, jonka kautta hän kutsuu ihmisiä yhteyteensä.

Kuvio 7. Keskusteluissa esiin tulleet uskonnolliset koronatulkinnat (%). Työntekijä- ja luottamushenkilökysely 2020, N=123.

Koronapandemia on nostanut esiin myös erilaisia uskonnollisia tulkintoja muun muassa lopunajoista.¹¹ Kolmannes vastaajista sanoi, että tällaiset teemat ovat tulleet esiin yhteydenotoissa seurakuntiin.

5. Tulevaisuutta koskevat huolenaiheet

Seurakunnan työntekijöiltä ja luottamushenkilöiltä selvitettiin myös, näkevätkö he ilmiöitä, jotka voivat huolestuttaa seuraavien viikkojen tai kuukausien aikana. Kysymykseen vastasi kaikkiaan 168 henkilöä. Monissa vastauksissa kuvattiin moniin eri aihealueisiin liittyviä ongelmia. Jokainen mainittu huolenaihe luokiteltiin erikseen, joten yhden henkilön vastauksia saattoi sijoittua moneen eri luokkaan.

Seurakuntalaisten huolenaiheista useimmin tuotiin esiin erilaiset perheisiin ja perhe-elämään liittyvät kysymykset (29 mainintaa). Nämä kytkeytyivät vanhempien erilaisiin ongelmiin (päihteidenkäyttö, perheväkivalta) sekä esimerkiksi opiskeluun ja koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin. Ongelmien uskottiin kärjistävän sellaisissa perheissä, joissa oli ollut vaikeuksia jo ennen kriisiä. Vastaajat olivat huolissaan perheiden taloudellisen tilanteen heikentymisestä sekä vanhempien kuormittumisesta, kun he joutuivat samaan aikaan huolehtimaan lapsista, koulunkäynnistä kotona ja omista töistään.

Olen huolestunut siitä, miten tilanteen jatkuminen vaikuttaa perheiden tunneilmapiirin kiristymiseen ja vanhempien jaksamiseen sekä niiden heijastuminen lasten elämään. Lisääntykö perheväkivalta, päihteiden käyttö, taloudellinen ahdinko, vanhempien mielenterveys- ja parisuhdeongelmat, lasten pahoinvointi jne. ja miten varaudumme siihen. Miten varaudumme antamaan kriisiapua kun sen tarve lisääntyy, vielä ei ole ollut nähtävissä suurta kasvua.

¹¹ Jämsen 2020.

Perheen sisäiset asiat, lasten ruoka, opetus, virikkeet.

Köyhien lapsiperheiden tilanne herättää huolta, mikäli lomautukset osuvat perheisiin, joilla on ennestään sosiaalisia ongelmia tai taloudellisia huolia, sairauksia tai alkoholismia.

Nuorison ja kouluikäisten jakautuminen pärjääviin ja ei pärjääviin. Kotona oppimisen ja opiskelun vaikeudet useimmilla (tavallisestikin pärjäävillä koululaisilla). Ne, jotka koulun yhteydestä ja tuen piiristä on jo pudonneet. Perheiden kriisit vahvistuu ja lisääntyy, kun ollaan koko ajan kotioloissa eikä ole esim. joukkueharrastuksia, kerhoja yms. eikä näe kavereita. Kotona lisääntyy alkoholin käyttö. Ja peliriippuvuudet vahvistuu.

Osa vastaajista toi esille sen, että perheiden tilanne paljastuu vasta pidemmän ajan jälkeen. Tällöin avun antaminen voi olla hankalaa.

Uskon, että vasta muutaman viikon päästä paljastuu mitä henkistä ja fyysistä vahinkoa epidemiasta johtunut kotona oleminen neljän seinän sisällä on lapsille ja perheille aiheuttanut.

Myös iso iso huoli meillä on nyt niistä perheistä, joita ei tavoiteta tässä tilanteessa ollenkaan. Ei tavoita koulu, ei seurakunta, kuka kuulee niiden perheiden lasten hädän?

Toiseksi eniten mainintoja kyselyssä tuli taloudellisista kysymyksistä (21 mainintaa). Taloustematiikkaa käsiteltiin vastauksissa monista näkökulmista: niin yhteiskunnan laaja-alaisena talouden heikkenemisenä kuin yksilötason taloudellisina vaikeuksina esimerkiksi perheillä tai yrittäjillä. Lisäksi osa vastaajista pohti luterilaisen kirkon talouden heikkenemistä ja sen vaikutuksia.

Taloudellinen ahdinko pahenee päivä päivältä.

Taloudellisten ja sosiaalisten vaikeuksien keskellä ihmisten toivottomuuden lisääntyminen, mikä voi johtaa katkeruuteen ja yleiseen syyttelyyn ja vastakkainasetteluun.

Taloustilanne, lomautukset ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja muiden etuuksien viivästykset, konkurssit.

Taloudelliset vaikeudet kasvavat merkittävästi yksilöillä. Talousseurauksien tulemista ei vielä moni ymmärrä. Vaikutus seurakuntien talouteen tulee olemaan merkittävä jo nyt. Vaikutus pahenee, jos talouden toimintarajoitukset jatkuvat vielä kesäkuussa.

Talouteen liittyvänä kysymyksenä vastaajat nostivat esiin myös erilaisia työhön ja työtilanteen muuttumiseen liittyviä aiheita (11 vastausta). Taloushuolet vaikuttavat koko perheen elämään, ja sillä voi olla pitkäaikaisia seurauksia.

Huoli työstä ja sen jatkumisesta on monilla, ja kiristää hermoja. Kysymys koskee työikäisiä, mutta myös heidän sukujaan ja tuttavapiirejään.

Huoli tulevaisuudesta ja taloudellisesta selviytymisestä yrittäjillä ja työikäisillä lisää masentuneisuutta ja jatkossa myös itsemurhariskiä.

Pienyrittäjille voi käydä huonosti ja kun palveluja taas tarvitaan, voi olla pulaa. Lomautettuja ja työttömiä on yllättäen todella paljon.

Vastaajat olivat huolestuneita ryhmistä, joiden avuntarve jää piiloon. Koronan vuoksi monia toimintamuotoja, joissa huonosti voivia on normaalitilanteessa tavoitettu, oli lopetettu.

Jo syrjäytyneet, jotka vetäytyvät edelleen eivätkä jaksa hakea apua ulospääsyt.

Miten löytää ihmiset, jotka ovat yksin kotonaan, jotka eivät osaa tai halua pyytää keneltäkään apua ja ovat huonossa kunnossa. Diakoniassa voi tulla ruuhkaa, kun Kelan ja työttömyyskassojen päätökset viivästyvät.

Huolenani on, että emme tavoita kaikkia heitä, jotka tulisi tavoittaa. Onko riittävästi varattu monipuolisia resursseja auttamistyöhön sekä nyt että tulevaisuudessa? Yksinäisyys, osattomuus, vähävaraisuus, köyhyys, moniongelmaisuus, työttömyys ja ahdingot lisääntyvät.

Vastaajat käsittelivät monin tavoin kriisin vaikutusta seurakunnan toimintaan (29 vastausta). Erityisesti diakoniatyössä ennakoitiin kasvavaa työmäärää. Kyselyä tehtäessä kriisi oli jatkunut vasta vähän aikaa eikä taloudellinen tilanne ollut vielä kärjistynyt, mutta vastaajat olettivat, että ajan kuluessa avustusten tarve tulee huomattavasti lisääntymään. Ongelmallisena nähtiin se, jos seurakunnat joutuvat lomauttamaan henkilöstöä ja samaan aikaan avun tarve kasvaa. Vastaajat pohtivat myös sitä, miten tilanteen helpotuttua voidaan hoitaa kriisin traumatisoimia. Kirkollisista toimituksista erityisesti hautajaiset herättivät kysymyksiä. Kyselyä tehtäessä uudet hautajaisjärjestelyt ja osallistujamäärien rajoitukset olivat tuore asia. Poikkeusjärjestelyt herättivät kysymyksiä sekä omaisten että työntekijöiden kannalta. Jotkut vastaajat pohtivat myös sitä, miten hautaustoimessa selvitään, jos vainajia tulisi selvästi nykyistä määrää enemmän. Lisäksi huolta aiheutti tehtävistä suoriutuminen, jos henkilöstöä sairastuu. Huolta herätti myös muiden tilaisuuksien ruuhkautuminen, kun koronan vuoksi perhejuhlia ei ole voitu viettää. Myös rippikoulun järjestäminen aiheutti huolta.

Diakonisen avun tarve tulee räjähtämään, epätoivo lisääntyy osassa väestöä.

Tilanteen jatkuessa ja jo nyt on oletettavissa, että taloudellista apua haetaan enemmän diakoniasta. Myös keskusteluavun tarve varmasti kasvaa.

Siunaukset, johon kokoontuu enemmän ihmisiä kuin hallitus on ohjeistanut. Monen seurakuntalaisen mielestä kirkko toimii vastuuttomasti ja ylimielisesti altistaessaan viruksille niin osallistujia kuin työntekijöitä.

Papilla ja muilla työntekijöillä, jotka osallistuvat hautaansiunaamisiin, on oma pelkonsa sairastumisesta.

Verkkoon siirretyt toimintamuodot ovat monin paikoin lisänneet osallistujia seurakunnan tilaisuuksissa. Jotkut pohtivat, muuttaako kriisi kokoontumisen tapoja pidemmällä aikavälillä. Kysymyksiä herätti myös se, aiheuttaako taloudellisen tilanteen kiristyminen kirkosta eroamista, kun kirkollisvero voi näyttäytyä helppona säästökohteena.

Minkälaisia vaikutuksia henkilöstöön on verotulojen vähentymisellä. Kun seurakuntalaiset eivät nyt pääse kirkkoon, väheneekö kirkossa käynti sitten kun kirkkoon taas voi tulla. Vaikuttaako pitkä katkos toiminnassa siihen osallistuvien määrään sitten kun taas voidaan kokoontua.

Työntekijöiden tilanne seurakunnissa vaihtelee huomattavasti. Osa työntekijöistä kokee tilanteensa kuormittuneeksi kasvaneen työmäärän vuoksi, osa taas miettii, riittääkö töitä. Työntekijät ovat joutuneet

muuttamaan nopeasti työtapojaan ja osa myös vaihtamaan työtehtäviään. Huolta aiheuttavat lomautukset ja oma taloudellinen tilanne.

Huolestuttaa myös jaksamiseen liittyvät kysymykset, niin oma jaksaminen kuin muiden jaksaminen kiristyneen työtaakan alla.

Myös TES-neuvottelut kuormittavat työntekijöitä tässä muutenkin epävarmassa tilanteessa normaalia enemmän.

Monet työntekijäryhmät tapaavat paljon ihmisiä ja osa on huolissaan omasta sairastumisesta. Työntekijät joutuvat jatkuvasti käymään keskusteluita ja auttamaan. Osa miettii kuitenkin, mistä työntekijät itse saavat tukea tässä tilanteessa.

6. Lopuksi

Kysely osoittaa koronakriisin vaikuttaneen huomattavasti seurakuntien arkeen. Valtaosa seurakuntien työntekijöistä ja luottamushenkilöistä katsoi, että avun tarvitsijoiden määrä on lisääntynyt. Ensisijaisena huolenaiheena kaikilla ikäryhmillä työntekijät arvioivat turvattomuuden ja yksinäisyyden lisääntymisen. Tulokset olivat yhdenmukaiset Kirkon tutkimuskeskuksen suomalaisille tekemien koronakyselyjen kanssa. Henkisen kriisinkestävytyden kannalta on merkittävää, että suomalaiset tuntevat kirkon tarjoaman avun mahdollisuuksia ja että jokaisella paikkakunnalla on mahdollisuus tarvittaessa kääntyä kirkon puoleen.

Kun työntekijät ja luottamushenkilöt arvioivat tulevaisuutta, monet näkevät edessä olevan suuren työmäärän. Tämä korostuu diakoniatyössä, joka tulee kohtaamaan suomalaisten lisääntyneen taloudellisen ahdingon ja monialaisen avuntarpeen. Kotonaolo on todennäköisesti lisännyt perheväkivallasta tai alkoholiongelmista kärsivien määrää. Yksinolon uskotaan entisestään heikentäneen niiden suomalaisten tilannetta, jotka jo ennen kriisiä ovat kärsineet monista eri ongelmista. Erityistä huolta koetaan ”kadonneista” henkilöistä, joihin ei saada yhteyttä.

Esiin nousee myös diakonian resurssien riittävyys tulevaisuudessa. Myös monella muulla työalalla odotetaan ruuhkaa. Kun kirkolliset toimitukset ovat lykkääntyneet koronan vuoksi, niitä saatetaan tarvita keskimääräistä enemmän sitten, kun kokoontumiset ovat taas sallittuja. Merkittävänä kirkon toimintamuotona myös rippikoulu poikkeusjärjestelyineen aiheuttaa ylimääräistä työtä.

Seurakunnat ovat kyenneet reagoimaan lisääntyneeseen avun tarpeeseen monilla tavoilla. Taloudellisten huoltien ohella on syytä nostaa esiin kuolemanpelkoon liittyvä huoli, joka tuli esiin myös Kirkon tutkimuskeskuksen suomalaisille tehdyissä koronakyselyissä. Erityisesti nuorelle sukupolvelle koronapandemia on tuonut elämän rajallisuuden konkreettiseksi uudella tavalla. On tarpeen pohtia, millaisilla tavoilla kirkko voi rakentaa keskustelun ja yhteisen eksistentiaalisen pohdinnan mahdollisuuksia tälle ryhmälle, jolla ei välttämättä ole kovin kiinteää yhteyttä kirkkoon. Luterilaisen kirkon tulee pitää yllä tulevaisuudenuskoa ja toivoa.

Kirjallisuus

Jämsen, Elina

2020

Koronaviruspandemia merkki lopun ajoista? Osalle uskonnollisista liikkeistä Ilmestyskirjan ennustukset ovat käymässä toteen, osa ei näe koronaa viimeisenä merkinä.

[<https://yle.fi/uutiset/3-11279053>] Aineisto haettu 8.5.2020.

Kielenniva, Jari

2017 Johdanto. – Turvallinen Suomi 2018. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Helsinki: Turvallisuukskomitea. 7–14.

Koronakriisin vaikutukset ja suunnitelma epidemian hallinnan hybridistrategiaksi

2020 Koronakriisin vaikutukset ja suunnitelma epidemian hallinnan hybridistrategiaksi. Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 1. vaiheen raportti. Valtioneuvoston julkaisu 12:2020. [http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162214/VN_2020_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y] Aineisto haettu 8.5.2020.

Ruoka-avun hakijat kaksinkertaistuneet, jakajissa paljon ensikertalaisia

2020 Ruoka-avun hakijat kaksinkertaistuneet, jakajissa paljon ensikertalaisia. [<https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/32602/Ruoka-avun+hakijat+kaksinkertaistuneet-+jakajissa+paljon+ensikertalaisia>] Tiedote 30.4.2020.

Salomäki, Hanna

2020 Suomalaisten henkinen kriisinkestävyys. Huolenaiheet ja turvallisuutta tuovat tekijät koronakriisissä. [https://evl.fi/documents/1327140/50112189/Raportti_Suomalaistenhenkinenkriisinkest%C3%A4vyys_VerkkoSaavutettava.pdf/454e8e5b-33b0-109a-b039-1155b9844d04?t=1588071335739] Aineisto haettu 6.5.2020.

Suomi toimii – tule mukaan!

2020 Suomi toimii – tule mukaan! [<https://valtioneuvosto.fi/suomitoimii>] Aineisto haettu 8.5.2020.